

ria reservata, et quæcumque alia, quæ juxta ejus cui juratur, aliud licitum ex parte jurantis, cum turpitudine ex parte alterius.

2. *Prima conclusio.*—Dico ergo : juramentum undique licitum, factum in confirmatione promissionis factæ homini, non relaxatur regulariter sine consensu ejus; propter communem autem bonum relaxari potest. Hæc assertio communis est, ut videbimus. Probatur, quia per juramentum promissorium acquiritur jus ei, cui fit promissio; sed ille non potest privari jure suo sine causa justa, quæ ipsum concernere debet, quia utilitas alterius vel commoditas non sufficit alterum jure suo privare; ergo ex hac parte non potest dispensari in his juramentis sine causa, quæ sufficiat ad imponeendum alteri justum gravamen, quia ipsam privatim talis juris gravamen est. Et confirmatur ex differentia inter juramentum factum homini, et illud, quod fit per modum voti, nam cum hoc ad Deum solum pertineat, potest vicarius Dei condonare promissionem ex juxta causa pertinente ad bonum animæ ipsius jurantis, vel ad quodlibet aliud quod credatur magis placere Deo, et ita potest per subtractionem materiæ relaxari juramentum. At vero in juramento homini facto attendendum est commodum ejus cui fit, et conditio inclusa in juramento, quæ respicit acceptationem ejus, et ideo non potest a Praelato condonari, invito creditore, nisi in eo casu, in quo potest ipsum cogere; ergo requiritur ex parte ejus causa, quæ sufficiat ad poenam, vel justum gravamen.

11. Superest aliud dubium circa potestatem delegatam ad dispensandum in juramentis, an comitetur semper potestatem delegatam ad dispensandum in votis, ita ut cuicunque delegatur potestas circa vota, intelligatur concessa circa juramenta, etiamsi non aliter exprimitur. Sed hoc punctum tractabitur melius infra, lib. 6 de Voto, et quæ ibi dicemus, accommodari possunt ad hanc potestatem delegatam, circa juramenta, nam fere æquiparantur.

CAPUT XLI.

AN ET QUOMODO JURAMENTUM PROMISSORIUM HOMINI FACTUM A SUPERIORE RELAXARI POSSIT?

1. Suppono questionem solum esse de juramento licto et obligatorio, nam quod est a principio illicitum et nullum, relaxatione non indiget, sed propria auctoritate contra illud iri potest, ut D. Thomas, d. q. 89, art. 7 et 9, docet, et Doctores in hac materia supponunt. Præsternim in c. *Cum quidam*, § ult., de Jurejur., ubi id Glossa supponit, et sequuntur Abbas, Innoc. et alii. Item in c. *Cum contingat*, eod., et sumitur ex c. *Quanto*, c. *Si vero*, cum similibus, eod., c. *Si aliquid*, 22, q. 4. Et ratio est, quia quod nullum inducit vineulum, solutione non indiget. Sed dicunt aliqui, quod licet in re non sit necessaria absolute dispensatio, nihilominus propter speciem exterram est necessaria, maxime ubi in observantia juramenti non cernitur peccatum mortale, sed veniale, vel omissionis majoris boni. Sed hoc (ut supra dixi) verum non est, per se loquendo; propter dubium autem esse poterit, juxta supra dicta, vel propter vitandum scandalum, quod est per accidens. Igitur omisso juramento illico et nullo, quæstio est de obligante et licto. Quod duplex distingui potest : unum licitum ex utraque parte, jurantis, scilicet, et

3. *Quomodo relaxari possit promissorium juramentum sine consensu creditoris.*—Dices, hoc ad summum procedere in juramento, quod fit cum promissione rigorosa, et per se inducente obligationem, et dante jus alteri, non vero in juramento pure assertorio; quia etiamsi fiat in favorem proximi, non fit illi promissio, nec nascitur obligatio respectu illius, sed solius Dei, juxta cap. *Debitores*, de Jurejurando. Ergo tale juramentum poterit libere dispensari ex aliis causis resipientibus ipsum jurantem, ad eum modum quo dispensatur juramentum absolute factum per modum voti; nec oportebit in relaxatione habere rationem juris acquisiti ei in cuius gratiam factum est juramentum. Respondeo, si constat promissionem non esse factam homini, vel ab illo non esse acceptatam, ut si facta est in absentia ejus, vel illam ignorat, tunc in rigore fieri posse relaxationem juramenti sine consensu creditoris, quia revera non est creditor, sed materialiter tantum considera-

tur ejus utilitas, quæ impedit non potest in laxationis intelligo doctrinam D. Thom., d. art. 9, ad 2, cum ait talem dispensationem *maxime a Pontifice fieri posse*, circa quæ verba dubius est Soto, quia videtur D. Thom. magis restringere potestatem dispensandi in juramentis, quam in votis. Sed in his juramentis hoc non est inconveniens, ut notavit Richard., in 4, dist. 38, art. 9, q. 2, ad 1, ex cap. *Venerabilem*, de Electione. Et ratio est, quia disponere de juribus privatorum propter commune bonum, maxime spectat ad supremum Prælatum. Indicat autem particula *maxime*, non repugnare posse interdum fieri ab Episcopo, servata proportione, ut notavit Sylvester. *Juramentum*, 5, q. 3; et Gregor. Lop., in 1. 5, tit. 5, p. 1, n. 14; ut, verbi gratia, si promisisti cum juramento non accusare, licet interdum juramentum tale valeat, si expediat bono communi, poterit relaxari, maxime per Pontificem, et interdum etiam per Episcopum, juxta rei et personarum qualitatem, argumento cap. *Quemadmodum*, § *Illud*, de Jurejur. Aliqui etiam putant sufficere causam ex parte jurantis, quando allegat ignoranter jurasse, vel sine sufficienti consilio. Ita indicant Soto et Cajetan., sed non credo hanc causam sufficere, nisi vel redundet in turpitudinem acceptantis juramentum, vel reddat saltem dubium valorem juramenti, quia alias non potest alter privari sine culpa jure licite acquisito.

6. *Secunda conclusio.*—Dico secundo : quando juramentum licitum est ex parte jurantis cum turpitudine exigentis, licet obliget juramentum, relaxari potest in poenam seu odium creditoris. Est assertio certa et communis, sumiturque ex cap. *Abbas*, de Iis quæ vi, et cap. *Si vero*, cap. *Verum*, de Jurejurando; in quibus relaxations hujusmodi fieri posse dicuntur. Ratio autem generalis est, quia in juramentis extorquendis vel acceptandis sœpe committitur injustitia, vel turpitude contra legem, vel commune bonum, ex parte ejus cui fit juramentum; ergo tunc ille potest licite privari jure suo ab habente potestatem, et consequenter poterit relaxari juramentum. Exempla sunt. Primo, quando exactio est injusta, ut in usurario, tunc enim sine dubio licet petere relaxationem, et valide ac juste conceditur. Secundo, in extorquenti per vim, metum aut dolum, ut patet ex dictis juribus, et ex c. *Cum contingat*, eod., c. 2, de Pact., Authent. *Sacramentum puberum*, cum similibus.

5. Et de hoc genere dispensationis sive re-

7. Tertio, quando in contractu jurato in-

tercessit gravis læsio jurantis, quia in re passus est injustitiam, quæ per potestatem publicam potest resarciri, et dat sufficientem causam relaxationi. Quarto, si ob præjudicium tertii, et communis boni periculum, turpe sit tale petere juramentum, ut in filiofamilias renuncianti Macedoniano sub juramento, nam absolvit poterit, quia tale juramentum non petitur sine turpitudine. Imo non est improbabile esse nullum, supposita lege civili justa, quia licet solvere mutuum absolute non sit malum, solvere ex obligatione turpe est, et contra bonum commune intentum a lege. Quidquid vero sit de nullitate, non videtur dubium quin possit relaxari in odium creditoris, et ad cavenda pericula parentum, et ne possit per fraudem illa lex inutilis fieri, et juxta hæc de aliis causis judicandum est.

8. Aliquando vero fit talis relaxatio in pœnam alterius delicti, ut juramentum præstatum regi a vassallis relaxatur propter hæresim, vel schisma regis. Hanc vero relaxationem vocat Cajetanus indirectam, quia juramentum solum erat factum personæ, ut habenti dignitatem et potestatem regiam, et dum illa aufertur, tollitur juramentum. Qui modus cessationis revera non est proprie relaxatio, quando non fit per se ad tollendam obligationem juramenti, sicut si Prælatus deponatur vel moriatur, cessat etiam obligatio juramenti. Sæpe autem illo modo fit, vel simul cum privatione regni, ut cap. 2, de Re jud., in 6. Posset vero etiam fieri sine illa, ut si juramentum factum fuisset obediendi tali personæ sine intuitu alicujus dignitatis, et ita propter vigorem ecclesiastice disciplinæ, potest juramentum, factum excommunicato, in odium ejus relaxari, et per hæc judicandum est de aliis.

9. In relaxante juramentum potestus aliqua requiritur. — Atque ex hac declaratione et ratione colligere licet primo, relaxationem in his juramentis requirere potestatem relaxantis circa materiam, et personam jurantem, vel saltem in personam cui juramentum factum est. Probatur incipiendo ab ultima parte, quæ locum habet, quando irritatio fit ex parte creditoris. Tunc enim per talem relaxationem privatur creditor jure aliquo, ipso invito; ergo est quædam coactio; ergo oportet ut jurisdiction relaxantis ad illam extendatur, ut sit justa. Item talis relaxatio respectu talis creditoris interdum est propriissima pœna, quæ necessario requirit jurisdictionem in illum, ut patet in exemplo de hæretico, et de excommu-

nato; aliquando vero et frequentius, licet potissimum fiat in subsidium jurantis, qui passus est injuriam aut vim, nihilominus indirecte fit etiam in odium alterius; ergo oportet ut potestas relaxantis in illum aliquo modo extendatur.

10. *Superior potest relaxare juramentum subditi factum non subdito.* — Dices: ergo si ille, cui juramentum factum est, et qui juravit, non sint subditi ejusdem Prælati, non poterit unus Prælatus juramentum subditi relaxare, etiamsi per injuriam extortum sit; ut si Christianus juravit solvere usuras infidei non subdito Ecclesiae, etiam in temporalibus, non poterit Ecclesia tale juramentum relaxare. Respondeo ita concedere aliquos. Sed probabilius censeo contrarium cum Felin., et aliis, quos refert in cap. 1, de Jurejur., n. 31: quamvis requiratur jurisdiction in creditorem, si ille directe cogendus sit, non vero si relaxatio vel irritation facienda sit ex parte jurantis, nam sufficit tune potestas in ipsum. Primo, si solum tollatur vinculum juramenti, remittendo obligationem vice Dei; nam juramentum hanc conditionem includit, et in præsenti solum obligat intuitu Dei, quando ex parte creditoris intercessit turpitudine. Secundo fieri potest per modum irritationis, prohibendo subdito ne actionem illam faciat, qua juramentum implendum erat. Quod facere potest, etiamsi directe cedat in gravamen non subditi, quod justum est, quia ille etiam indirecte subditur potestati alterius propter injuriam quam illius subdito infert. Unde etiam potest illum efficaciter impedit, ne injuriam in suum subditem exequatur, quasi jure defensionis ejus, ad quam habet jus, quod etiam intelligitur in juramento exceptum.

11. *Superior remittere potest juramentum factum subdito a non subdito.* — Hinc vero etiam fit, posse superiorem ejus cui factum est juramentum, relaxare illud, etiamsi jurans non sit subditus ejus, quia potest ille superior cogere suum subditem ad remittendum tale juramentum; ergo si ille renuat, vel propter absentiam cogi non possit, potest ipse superior auctoritate sua illam remissionem efficaciter facere, et tune eo ipso alter, licet non sit subditus, liber manebit a juramento propter mutationem materiæ, et propter non impletam conditionem. Item superior potest cogere subditem ad restituendum non subdito, vel si non possit personam cogere, potest ipse condonare debita, vel ex aliis bonis subditi, ut potuerit, satisfacere non subdito; ergo etiam

in præsenti potest remittere hoc debitum ex juramento resultans, et ita cessabit juramenti obligatio. Neque hoc est inconveniens, quia hæc relaxatio non semper fit per actum jurisdictionis circa personam quæ juravit, sed per subtractionem materiæ, quæ tolli potest per actum jurisdictionis circa personam eui juramentum præstitum est.

12. *Quibus personis conveniat potestas relaxandi juramenta.* — Atque hinc facile dicitur de potestate hujusmodi, quibus personis conveniat, nam imprimis clarum est præcipue convenire Summo Pontifici, ut per se constat. Episcopis etiam concessa censemur, ex communi sententia omnium. Nam, licet in juribus citatis solum fiat mentio Romanorum Pontificum relaxantium talia juramenta, non denegant aliis potestatem, sed narrant quod ipsi facere consueverunt, ut inde discant alii Prælati quid facere possint juxta mensuram suæ jurisdictionis, et circa subditos suos. Denique eadem est ratio de potestate relaxandi hæc juramenta, quæ de dispensandi alia quæ fiunt instar votorum, de quibus in capite præcedenti, et ita utraque censemur ad ordinariam potestatem Episcoporum, vel habentium jurisdictionem episcopalem pertinere. Et hæc est communis sententia juristarum, in cap. 1, de Jurejurand., et in cap. *Debitores*, eod., et cap. 1, de lis quæ vi; Sylvest., Angel. et Anton., citatis locis; Covar., 1 Variar., cap. 4, n. 5; Navar., in Summ., cap. 29, n. 17.

13. Qui omnes convenient, in inferioribus pastoribus, qui non habent jurisdictionem episcopalem, non esse hanc potestatem, ut in tract. de Voto dicimus. Possunt autem interdum Confessores habere illam potestatem delegatam, per bullam, aut privilegia. Oportet tamen ut talia rescripta expresse ac formaliter extendantur ad juramenta; nam si solum vota concedant, sine dubio non sufficiet, quidquid aliqui moderni sine fundamento dicserint. Imo, licet privilegium extendatur ad vota jurata, ut in nostra Societate, non sufficiet, quia talia juramenta nullo modo sunt vota, quia non fiunt Deo, sed homini, nec intuitu pietatis, sed humani contractus vel promissionis, et ita sunt pura juramenta, licet minus firma. Sufficiet autem quod privilegium concedat relaxationem juramentorum sine præjudicio tertii, quia hæc non possunt censi cum præjudicio tertii relaxari, cum ei jus non fuerit acquisitum, et injustitiam faciat exigendo, et non relaxando.

14. *An civilis potestas relaxare possit jura-*

menta? — *Prima sententia.* — Dubium vero est, an potestas civilis seu temporalis possit etiam juramenta relaxare. Aliqui simpliciter negant, ut Covar. 1 p., § 3, n. 18, et refert Glossam, in cap. *Quanto*, verb. *Absolvi*, et ibi Hostiensem et Abb.; item inducit e. *Si vero*, cap. *Cum quidam*, § ult., et cap. 1, de Jurejur., et cap. *Venerabilem*, de Elect. Ex quibus juribus, cap. 1 et § ult. nihil probant; cap. autem *Si vero*, docet esse hanc potestatem in Summo Pontifice, non vero excludit alios, et ita etiam loquitur Glossa in d. cap. *Quanto*. Ex cap. autem *Venerabilem*, plane colligitur non potuisse regem sine auctoritate Papæ, de juramento dubio dispensationem facere; et in d. cap. *Quanto*, aperte supponitur, pro absolutione juramenti recurrentum esse ad spirituale potestatem, et hoc docet ibi late Panorm. referens alios, et illius verba ferre omnes Summistæ transcribunt; sequitur etiam Felin., cap. 1 de Jurejur., n. 21. Ratio vero est, quia juramentum est vinculum spirituale, unde relaxare illud videtur esse prius actus spiritualis potestatis,

15. *Secunda sententia.* — Nihilominus alii censem posse temporalem principem aut gubernatorem juramenti vinculum relaxare, quando est promissio ad alterum hominem facta. Ita sentiunt plures juristæ, quos Covar. supra refert, num. 7, et hanc partem sequitur Molin., d. disput. 149. Ratio vero est, quia privata persona, cui factum est juramentum, potest relaxare illud, et interdum tenetur, et ad id faciendum cogi potest etiam per principem sæcularem, ut ostensum est; ergo etiam poterit ipsem princeps sæcularis immediate id facere, etiam repugnante privata persona, ad quam pertinet jus illud. Probatur hæc ultima consequentia, tum quia ejusdem potestatis est cogere alium ut faciat, et immediate facere, si ille resistat; tum etiam quia illa remissio quid temporale est, cum possit ab ipso privato fieri; ergo ex hac parte non repugnat potestati sæculari; et alioquin habet potestatem superiorum supra voluntatem subditi, et bona ejus temporalia, prout ratio justitiae exegerit; ergo. Tum denique quia hæc potestas naturalis est, et reperitur in principe infidi respectu subditorum; ergo ex natura rei est in principibus christianis, quantum ad temporalem pacem et justitiam necessaria est. Et illius usus non est illis ablatus per Ecclesiam, quia nullibi hoc legitur, neque usus id habet, quinimo causæ ortæ circa obligationem juramentorum quoad multa

sunt mixti fori; et quoad hanc partem relaxatio non videtur attingere spiritualitatem juramenti (ut sie dicam), sed solum id quod est materiale in illo; ergo.

16. *Vera sententia.*—Ego existimo non esse dissensionem inter has sententias recte explicatas. Possumus enim loqui de relaxatione juramenti per modum dispensationis et absolutionis, quae directe tendit ad tollendum vinculum propter dubium in illo ortum, an liceat vel non liceat illud observare, vel propter alias rationes pertinentes ad remissionem, quae fit ex parte Dei, potius quam ex parte hominis creditoris; vel possumus loqui de relaxatione juramenti, quae est per modum condonationis factae ex parte hominis, cui promissorium juramentum factum est. Prior modo censeo, proprium esse spiritualis potestatis a juramenti vinculo absolvere, vel in illo dispensare, vel etiam relaxare, si ad eamdem significationem verbum applicetur. Et hic est sensus auctorum primae opinionis, quae et juribus et ratione illorum sufficienter convincitur. Nec est ulla ratio probabilis in contrarium, quia omnes procedunt in alio sensu. Posteriori autem modo verum est, posse potestatem saecularem intra suos limites, et in materia mere temporali, et quoad personas laicas, relaxare juramentum, faciendo condonationem debiti eminentiori modo, quam fieri possit per privatam personam, ad quam illud pertinet. Et hoc probant sufficienter fundamenta secundae sententiae, cui non contradicit Covar. (ut aliqui illi tribuunt), sed expresse id affirmat d. § 3, n. 11, § *Principaliter quartus*. Neque habet ullam difficultatem; et confirmatur, nam potest civilis potestas, non obstante juramento, verbi gratia, non acceptandi civitatis gubernationem, praecipere et cogere subditum ut illam accipiat, juxta leg. ult., ff. ad Municipi.; ergo consequenter poterit tollere obligationem juramenti; nam debet intelligi factum sine praedictio superioris, etiam temporalis, ut ex supra dictis patet. Et eadem ratione potest lex civilis ita prohibere et irritare aliquem humanum contractum, ut, etiamsi juramento firmetur, nullum pariat effectum, aut jus nullum conferat; dummodo in hoc non faciat contra dispositionem juris canonici, tunc enim jam excederet limites suae potestatis; et ita sunt facilia reliqua, quae de hoc punto Covar. tractat.

17. *Quae causa sufficiat ad relaxationem juramenti.*—Circa causam vero necessariam ad hanc relaxationem, interrogari potest an

sufficiat turpitudo ex parte exigentis juramentum in modo exigendi illud, etiamsi non sit in re jurata, ut si creditor per metum injustum cogat debitorem ad jurandum, se solutum debitum. Videtur enim, postquam factum est, tale juramentum non posse relaxari, quia non potest materia subjecta subtrahi; nam obligatio, quae per tale juramentum confirmatur, et actio futura, quae juratur, honestae sunt et justae, tollique non possunt; ergo nec tolli potest obligatio juramenti, quia haec tolli non potest, nisi per subtractionem materiae. Unde in cap. *Petitio*, de Jurejurando, significatur juramentum extortum in rebus alias justis obligare, et declarat Glossa de juramento extorto per metum, nulla facta mentione relaxationis. Nihilominus contrarium docet ibi Panorm., num. 3, et in cap. *Ad audientiam*, 3, eod., num. 3, cum Innocen. et Joan. Andr., ibidem, et sequitur Covar., in Regula *Peccatum*, 2 p., § 3, n. 7. Ratio eorum est, quia juramentum per metum extorquens fecit injuriam, etiamsi res esset alias debita, quia debitor non tenebatur addere illud vinculum, quo majoribus periculis exponitur; ergo alter tenetur remittere illud vinculum, licet non teneatur remittere debitum alio justo titulo. Ergo potest superior curam habens animae sui subditi tale vinculum relaxare, etiam creditore invito, quia justa causa subest. Et haec opinio videtur rationabilior. Nec obstat objectio facta, quia tunc non afferatur juramentum tam per modum propriæ relaxationis ex parte materiae, quam per modum dispensationis in bonum subditi, non obstante jure alterius, quia nullum habet ad vinculum juramenti, et liberatio subditi ab onere spirituali injuste imposito, et quodammodo coacto, est sufficiens causa. Unde etiam in tali juramento potest intelligi inclusa conditio, nisi aliud superiori visum fuerit rationabilius.

18. *Qualis metus sufficiat ad relaxandum juramentum.*—Ultra hoc vero inquire potest, an ad hanc relaxationem requiratur metus cadens in constantem virum, vel levior sufficiat. Ratio dubitandi sumi potest ex cap. *Ad audientiam*, de Iis quae vi, ubi ad relaxandum simile juramentum additur conditio: *Si votis constiterit per talem metum fuisse coactum, qui potuerit et debuerit cadere in constantem virum, non obstante juramento praedicto*, etc. Magisque urgere videntur capit. *Si vero, ibi, gravissimo metu*, et cap. *Verum*, de Jurejur., ibi: *Inviti pro vita, et rebus servandis*; quae

verba semper sonant metum cadentem in constantem virum. Quod notavit Panorm., in capit. *Cum dilectus*, de Iis quae vi, num. 10, ubi hanc partem defendere videtur, et sequitur Felin., in cap. 2, de Jurejuran., licet id limitet ad juramenta virorum, nam in feminis minorem metum sufficere censet. Confirmatur ratione, quia ad rescindendum contractum metu factum non sufficit quilibet metus, sed requiritur cadens in constantem virum; ergo et ad relaxandum juramentum.

19. *Levis metus cum injuria gravi sufficiens causa est ad relaxandum juramentum.*—Nihilominus dicendum est, sufficere quemlibet metum cum injuria gravi, etiamsi in ratione coactionis non sit tam violenta, ut ad metum cadentem in constantem virum perveniat. Ita sentit Panormit., in d. cap. *Verum*, de Jurejuran., num. 3, cum Hostien. ibi, et Joan. Andr., quos etiam sequitur Covar. Ipsa probant, quia licet secundum jus civile actio metus causa non detur, nisi ubi metus est cadens in constantem virum, nihilominus per officium judicis subvenitur injuriam passo per leviorem metum, ut tradit bene Glossa, in cap. penul., de Iis quae vi, verb. *Metum mortis*; ergo majori ratione hic potest subvenire superior injuriam passo, relaxando juramentum. Item est optima ratio, quia turpitudo exigentis juramentum dat sufficientem causam relaxationis, etiamsi gravissimum metum non inducat. Imo sola injuria sine metu sufficit ad relaxationem, ut patet in easu c. *Debitores*, eod., quamvis Soto, d. q. 1, art. 7, ad 3, circa finem, dubitare videatur. Quia in illo cap. *Debitores*, hoc non declaratur, sicut de juramento coacto explicatur in aliis iuribus. Sed hoc parum refert, tum quia non oportet omnia dicere in singulis iuribus, sed potest ex uno intelligi, quod in alio non exprimitur, præsertim quando jus magis est declarans rei honestatem, quam de novo constituens. Tum etiam quia in cap. 1, eod., erat id satis declaratum, cum ibi dicatur usurarios cogendos esse ad relaxanda juramenta sibi facta; si autem ipsi cogi possunt, etiam superior sua auctoritate id facere poterit, etiam si ipsi resistant, ut ex superioribus constat. Sufficit ergo gravis injuria, vel turpitudo ex parte exigentis juramentum.

20. *Pro fundamento solum afferunt cap. Quia frustra*, de Usuris, ex quo potest sumi argumentum, vel ex illa regula generali, quod *frustra legis auxilium invocat, qui committit in legem*, vel a simili, quia ibi dicitur usurarium, qui habuit litteras ad recuperandas usuras, quas solvit, non posse illis uti, donec ipse restituat usuras, quas accepit; ergo similiiter in praesenti, qui pejerat, non potest obtinere relaxationem juramenti, nisi prius a pejerando desistat, quod non potest facere, nisi implendo quod juravit. Nam postquam semel terminus elapsus est, continue quasi perseverat in perjurio, et petendo relaxationem denuo peccat, quia est in nova mera.

21. *Relaxatio juramenti etiam perjuro potest concedi.*—Hi auctores videntur præcipue loqui in foro exteriori; verumtamen in interiori nullum video fundamentum hujus sententiae. Quia nullo jure prohibetur concedi relaxatio in illo casu, nec ex natura rei malum est; ergo est licita talis relaxatio, et a fortiori valida, quia supponitur potestas, quae, si non sit prohibita, valide operatur. Antecedens quoad priorem partem probatur, quia nullum jus affertur, et ex illo c. *Quia frustra*, nihil probatur, quia iste non committit in legem petendo absolutionem, licet antea commiserit, et regula non dicit frusta legis auxilium implorare, qui commisit in legem, nam saepe lex ipsa subvenit transgressoribus penitentiam agentibus, et desistentibus. Probatur ergo altera pars, quia licet ille fuerit perjurus, ad

hoc petit relaxationem, ut postea possit bene operari sine perjurio, et commissi perjurii pœnitentiam agere, et ita non abutitur favore legis dantis potestatem ad relaxandum juramentum.

23. Unde Abbas et Felin. supra fatentur, quod si perjurium commissum non habet tractum successivum, sed semel tantum fuit commissum, et ab eo desistitur, et postea petetur relaxatio, dari poterit; ut si juravit non repetere, et repetit, postea vero desistit a pretendendo donec relaxationem obtineat, tunc (inquietum) potest concedi. Non vero quando perjurium est veluti in continuo tractu successivo, ut si post lapsus terminum non solvit. Sed contra, quia etiamsi elapsus sit terminus, non ita urget pro singulis momentis obligatio solvendi, quin possit quis, et dolere de peccato commissum, et proponere illud non amplius committere, vel solvendo, vel statim sine mora querendo medium quo possit sine peccato non solvere. Nam ratione prioris transgressionis non tenetur aliquid restituere, quia non peccavit contra justitiam, sed contra religionem; unde licet solvat, potest postea repetere, juxta cap. *Debitores*, in futurum; ergo potest sibi provide de relaxatione, ne peccet. Neque in hoc actu peccat, quia per juramentum non ita se obligavit, quin intelligatur semper excepta conditio, et libertas petendi relaxationem, quandocumque potuerit.

24. Confirmatur, nam votum dispensari potest in conscientia, etiam transacto termino præfixo ad non differendam amplius solutionem; ut si quis vovit ingredi religionem intra annum, licet peccaverit non servando, licet petit dispensationem (supposita causa sufficienti) in secundo, vel tertio anno, neque jam actu vel continue peccat, cum facit quod in se est, ad obtinendam dispensationem. Imo existimo validam esse dispensationem, etiamsi circumstantia transgressionis non narretur, quia est impertinens ad causam dispensationis, ut infra suo loco latius dicetur; idem ergo eum proportione est in praesenti. Neque est simile de casu cap. *Quia frustra*, nam ibi est sermo de usurario, qui ita vult sibi recuperare debita, ut non solvat quae debet, unde non utitur beneficio litterarum ad exendum a peccato, sed volendo perseverare in illo; in praesenti autem per beneficium relaxationis desistitur a peccato, et penitentia de præterito agi potest sine ulla solutione vel restitutione, et ideo bene applicatur regula.

25. *Commissum perjurium non impedit relaxationem juramenti etiam in foro externo.*—

Unde videtur mihi valde probabile, etiam in foro externo posse concedi relaxationem juramenti, non obstante perjurio commisso, sive habeat quasi tractum successivum, sive non habeat. Quamvis enim communis opinio peritorum in illa arte, magnam in hoc fidem mereatur, tamen neque inter eos desunt, qui dissentiant ab illis, et nobiscum sentiant, scilicet Anton. et Alexand. de Nevo, in d. cap. *Debitores*, nec sine fundamento cogimus assentire contra urgentes rationes. Præcipua est proportionalis discursui facto, quia talis relaxatio etiam in externo foro non est prohibita, nec ad illam recte applicatur cap. *Qui frustra*; nec etiam est per se mala, quia ratione perjurii nullum jus acquisitum est alteri, et ita integra manet potestas in relaxante, et eadem causa subest, quia diminuta non est propter perjurium, cum turpitudo alterius semper sit eadem. Dices: jurans factus est indignus relaxatione. Sed contra, quia illa indignitas non est præcise definita (ut sic dicam) ad carentiam relaxationis. Nam licet hæc possit esse pœna perjurii commissi, per nullam legem inventur præscripta. Item licet esset imposta, non tamen est ipso jure lata, ita ut ante sententiam incurritur; ergo ante condemnationem non est ita indignus, ut sit incapax relaxationis, vel ut malum sit illi concedi, cum nulla lege sit prohibitum. Nec per hoc peccatum illius fovetur; nam potius in futurum cavitur, et in praesenti jam non committitur, et præteritum poterit aliter puniri, si hoc ad relaxantem pertinuerit.

26. *Relaxatio juramenti valida est, etiamsi non aperiatur commissum perjurium.*— Unde infero primo non esse tales relaxationem nullam, etiamsi petatur sine aperitione commissi criminis, quia hoc per se non confert ad justitiam, vel causam relaxationis, et qui illam petit, potest aliter pœnitentiam agere de commissio peccato. Secundo infero, non esse injustam (per se loquendo), etiamsi a superiore concedatur cognito perjurio, quia habet justam causam concedendi, et potest illo modo subditum liberare a peccato, et a gravamine in futurum, et de commissio peccato aliter eum castigare, nam hic nullus favor creditoris attenditur, sive alter peccaverit, sive non. Tertio infero, etiam ipsum creditorem posse condonare juramentum, et totum suum debitum, non obstante peccato debitoris, quia propterea non privatur ille jure suo libere disponendi de rebus suis, et remittendi gratis sua debita. Et hinc etiam sumitur argumentum, quod id

facere possit superior, qui voluntatem subditi quasi eminenter in sua potestate continet. Imo existimo posse etiam cogere creditorem, ut relaxet, juxta cap. 1, de Jurejurando, non obstante mora vitiosa debitoris, tum quia textus nihil distinguit, unde nec nos distinguere debemus sine causa; tum etiam quia peccatum debitoris nullum jus dedit iniquo creditori,

FINIS LIBRI SECUNDI.